

भारतीयज्ञानसंवाहनयोजना - 02

भारतीयज्ञानपरम्पराप्रशिक्षुताकार्यक्रमः 2022-23

आवेदनपत्रं निर्देशश्च

प्रस्तावस्य आवेदनाय अन्तर्जालः - iksindia.org

स्मर्तव्याः तिथयः

प्रशिक्षुताकार्यक्रमस्य घोषणा	- 2022वर्षस्य अगस्तमासस्य 30दिनाङ्कः
आवेदनस्य अन्तिमदिनाङ्कः	- 2022वर्षस्य सप्तम्बरमासस्य 15दिनाङ्कः
चितानाम् अनुसन्धानप्रस्तावानाम् उद्घोषणा	- 2022 वर्षस्य सप्तम्बरमासस्य 30दिनाङ्कः
प्रगतेः प्रतिवेदनसमर्पणम्	- 2022वर्षस्य दिसम्बरमासस्य 31दिनाङ्कः
अन्तिमप्रतिवेदनस्य समर्पणम्	- 2023 वर्षस्य मार्चमासस्य 15दिनाङ्कः

संपर्कसूत्रम् : ईमेलः iksresearch@aicte-india.org दूरवाणीसंख्या: 011 29581523

प्रस्तावस्य समर्पणाय अन्तर्जालः : <https://iksindia.org/iks-center-form.php>

भारतीयज्ञानपरम्पराविभागः

विश्वस्य अतिप्राचीनायाः जीवितायाः संस्कृतेः आलयः ज्ञातेषु इतिहासेषु ज्ञानस्य शक्तिकेन्द्रं च भारतद्वीपः विद्यते। मानवतायाः सर्वेषाम् आयामानां सम्बर्धिका अत्रत्या धार्मिकसंस्कृतिः परिवारेण परिसरेण विश्वेन च सह सामरस्यजीवनं यापयितुं प्रेरयति। आधुनिकप्रतिमानाः अस्थिरयुताः परिसरेण सह संघर्षयन्ति इति विश्वे अधुना जायमानाभिः घटनाभिः विज्ञायते। आधुनिकजगति वर्धमानाः असमानताः विकासस्य नवीनप्रतिमानानाम् अधिकाम् आवश्यकतां सूचयन्ति।

किन्तु भारतीयज्ञानमार्गः स्थिरयुक्तः सर्वेषां कल्याणाय प्रयतते। एआईसीटीईस्थस्य शिक्षामन्त्रालयस्य ज्ञानपरम्पराविभागस्य भव्यं लक्ष्यं विद्यते यत् विश्वं प्रति भारतीयज्ञानमार्गप्रदर्शकानां विदुषां प्रशिक्षणम्। यदि वयम् अस्मिन् शतके ज्ञानोन्नायकाः विश्वगुरुः च भवितुम् इच्छामः तर्हि अस्माकं ज्ञानपरम्परायाः उज्जीवनं तथा संपूर्णं विश्वं प्रति भारतीयज्ञानपद्धितिमश्रित्य कार्यं कर्तुं भारतीयज्ञानमार्गस्य प्रदर्शनम् अत्यपेक्षितम् । अतः भारतीयज्ञानपरम्परायाः सर्वेषु अंशेषु अन्तःसम्बन्धिविषयाणाम् अन्तःसम्बन्धिशोधविषयाणां च प्रोत्साहनार्थं तथा नवाचारस्य समावेशार्थं तत्समाजेषु समायोजनार्थम् एआईसीटीई मध्ये भारतसर्वकारस्य शिक्षामन्त्रालयस्य भारतीयज्ञानपरम्पराविभागः संस्थापितो विद्यते।

भारतीयज्ञानपरम्पराविभागस्य कार्याणि

1. विश्वविद्यालयैः राष्ट्रियमहत्त्वपूर्णसंस्थानैः, अनुसन्धानविकासप्रयोगशालाभिः, विभिन्नमन्त्रालयैः च सह भारते अथवा विदेशेषु विभिन्नाभिः संस्थाभिः च कृतानां भारतीयज्ञानपरम्पराधारितानां तत्संबद्धानां च अन्तर्विषयककार्याणां प्रोत्साहनं समन्वयनं च तथा सार्वजनिकक्षेत्रेषु वर्तमानानां संस्थानां कृते अत्र संयुक्तं प्रेरणाप्रदानम् ।
2. संस्थानां केन्द्राणाम् अनुसन्धातृणां च समावेशं कुर्वत् विषयानुगुणम् अन्तःसम्बन्धिविषयेषु अनुसन्धानकर्तृसमूहस्य निर्माणम्, मार्गदर्शनम्, निरीक्षणं च।
3. लोकोपयोगिनां योजनानां निर्माणं प्रचारश्च।
4. विभिन्नपरियोजनानां कृते वित्तसहायः तथा अनुसन्धानार्थं तन्त्रज्ञानस्य विकासः।
5. भारतीयज्ञानपरम्परायाः सम्बर्धनार्थम् अपेक्षितानां नीतीनाम् अनुशंसा।

भारतीयज्ञानसंवाहनद्वितीयकार्यक्रमस्य अवलोकनम्

देशे पारम्परिकविद्यालयेषु एसटीईएम-शैक्षिकसंस्थासु च भारतीयज्ञानपरम्परायाः संवर्धनस्य अत्यपेक्षा वर्तते तस्य संवर्धनम् अनेन उपक्रमेण भविष्यति। भारतीयभाषामाध्यमेन भारतीयज्ञानपरम्पराप्रशिक्षुताकार्यक्रमस्य भारतीयज्ञानपरम्परासंबद्धानां विभिन्नविषयाणां तलस्पर्शययनं कर्तुं युवकान् प्रोत्साहयितुं प्रेरयितुं च विन्यासः कृतः। ग्रीष्मकालिकविरामसमये अथवा कस्मिन् अपि समये योगदानं दातुं संशोधने भागं गृहीतुं च छात्राणां कृते अवसरकल्पनम् अस्य लक्ष्यं वर्तते। अतः भारतीयज्ञानपरम्पराविभागेन ज्ञानसंवाहनकार्यक्रमः -2 इति नामकः सांस्थानिकप्रशिक्षुताकार्यक्रमः आरब्धः अस्ति। अयं प्रशिक्षुताकार्यक्रमः याः संस्थाः स्पष्टनिर्देशेन सह भारतीयज्ञानपरम्परापरियोजनां प्रशिक्षूणां कृते आयोजयन्ति तादृशीनां संस्थानां कृते विद्यते। भारतीयज्ञानपरम्परापरियोजनायाः, प्रशिक्षूणाम्(मासानुगुणं निर्दिष्टम्) अपेक्षायाः, परियोजनायाः दिग्दर्शनस्य च स्पष्टविवरणं कुर्वतः प्रस्तावान् संस्थाः भारतीयज्ञानपरम्पराविभागं प्रति समर्पयन्तीति विश्वासः अस्ति। प्रस्तावानां मूल्याङ्कनं विशेषज्ञैः क्रियते तथा च चितानां परियोजनानां वित्तपोषणं स्वसंस्थायां प्रशिक्षूणां माध्यमेन प्रस्तावितं कार्यं कर्तुं भविष्यति। समीक्षायां परिगणनार्थं प्रस्तावाः स्पष्टपरिणामदिग्दर्शकाः भवेयुः। अपेक्षानुगुणं न्यूनतमयोग्यताहृतयाः कृते प्रशिक्षूणां चयनप्रक्रिया परियोजनायाः अपेक्षानुगुणम् अनुदानप्राप्तसंस्थया निरूह्यते।

अनुदानप्रदेयस्वरूपम्- प्रत्येकं प्रशिक्षुः एआईसीटी-नियमानुगुणं प्रशिक्षुतायाः अवधौ छात्रवेतनं (प्रतिमासं 10000/- रूप्यकाणि) प्रदीयते। प्रशिक्षुतायाः प्रबन्धनार्थं प्रतिमासं प्रतिच्छात्रं 2500/- रूप्यकाणि प्रशिक्षुसंबद्धसंस्थायाः कृते प्रदीयते। अस्य धनराशेः उपयोगः मुख्यपरिशोधकस्य सहपरिशोधकस्य विशेषज्ञस्य वा मानदेयस्य, (परियोजनायाः अवधौ अधिकाधिकम् एकलक्षम्) उपकरणस्य आपूर्तेः अथवा प्रशिक्षुपरियोजनासंबद्धान्यव्ययस्य च कृते भवितुमर्हति ।

अनुसन्धानप्रस्तावानाम् अर्हता मानकविधिश्च /सिद्धता आवेदनसूचनाः च

अधोलिखितसारिणी-1 मध्ये सूचितेषु विषयेषु कश्चन विषयः प्रशिक्षुतायाः विषयः भवितुम् अर्हति। मर्गदर्शकाः स्वयोग्यतानुगुणं अन्यत् विषयक्षेत्रं चेतुं शक्नुवन्ति किन्तु तत् क्षेत्रं भारतीयज्ञानपरम्परायाः निर्दिष्टविषयेषु एव अन्तर्भवेत्। या परियोजना किञ्चिन्मात्रं

भारतीयज्ञानपरम्परायाः विषयेण सम्बद्धा अस्ति किन्तु अपेक्षितभारतीयज्ञानपरम्परायाः सामग्रीं विना अस्ति चेत् सा परियोजना अस्वीकृता भविष्यति(भारतीयज्ञानपरम्परापरियोजनारूपेण किं अर्हतां प्राप्नोति किं न इति विषये कृपया टिप्पणी-1 पश्यन्तु)। कृपया प्रशिक्षणां संख्यां चयनं कृत्वा सुनिश्चितं कुर्वन्तु, यत् भवतः बहुमूल्यः समयः तेभ्यः निश्चितरूपेण उपलब्धः भविष्यति इति।

अर्हता : भारतीयज्ञानपरम्पराविभागः भारतीयज्ञानप्रणालीषु कार्यं कुर्वतां मार्गदर्शकानां शोधप्रस्तावान् आमन्त्रयति। सर्वकारेण मान्यताप्राप्तानां शैक्षणिकसंस्थानां संकायसदस्याः (सर्वकारेतरशैक्षिकसंस्थाः/सार्वजनिकसंस्थाः), सर्वकारेण वित्तपोषिताः प्रयोगशालाः सर्वकारेतरसंस्थाः/समुदायाः/प्रतिष्ठानानि च आवेदयितुम् अर्हन्ति। अनुदानस्य प्राप्त्यर्थं सर्वकारेतरसंस्थाः /समुदायाः/प्रतिष्ठानानि भारतीयज्ञानपरम्परासम्बद्धविषयेषु अनुसन्धानं शैक्षणिककार्यं च अवश्यं कुर्वन्तः भवेयुः। कयाचित् संस्थया सह संबद्धतां विना स्वतन्त्राः शोधकर्तारः आवेदयितुम् आर्हाः न भवन्ति।

मार्गदर्शकेभ्यः अपेक्षा : मार्गदर्शकाः छात्राय भारतीयज्ञानपरम्परापरियोजनायाः परिचयं कर्तुं आवश्यकतानुसारं प्रतिसप्ताहं 3-4 घण्टाः अथवा तदधिकं कालं समर्पयन्तीति विश्वसिति। तथा छात्रः सम्यक् विषयम् अवगन्तुं साहित्यस्य सन्दर्भान् प्रदातुं शक्नुवन्ति। परियोजनायाः आवश्यकतानुसारं साहित्यान्वेषणं, प्रयोगः, क्षेत्रभ्रमणम् इत्यादि कर्तुं प्रशिक्षुभिः सह मार्गदर्शकाः कार्यं करिष्यन्ति। मार्गदर्शकाः प्रगतिप्रतिवेदननिर्माणे सूचनायाः तथ्यात्मकसमीचीनतायै सम्पादकीयनिरीक्षणं प्रदातुं अन्तिमप्रतिवेदनस्य निर्माणे च प्रशिक्षुणां सहायं करिष्यन्ति। यदि प्रशिक्षवः निर्दिष्टकार्यं न निरोद्धुम् असमर्थाः चेत् तदा मार्गदर्शकः भारतीयज्ञानपरम्पराविभागाय ईमेलद्वारा समस्यायाः विवरणं दातुं शक्नोति येन प्रशिक्षुतानिरस्तीकरणादि आवश्यकं कार्यं कर्तुं शक्यते।

मार्गदर्शकानां मान्यता : मार्गदर्शकाः भारतीयज्ञानपरम्पराप्रशिक्षुताकार्यक्रमस्य सफलतायाः कुञ्चिकरूपाः भवन्ति। वयं भवतः अनुरागस्य अत्यन्तं सम्मानं कुर्मः तथा च भवतः समयं परिश्रमं च निःस्वार्थतया यापयित्वा यूनां कृते भारतीयज्ञानपरम्पराविषये प्रशिक्षणाय कृतज्ञाः स्मः। मार्गदर्शकाः भारतीयज्ञानपरम्पराविभागस्य प्रमाणपत्रेण सम्मानिताः भविष्यन्ति।

स्पष्टोद्देश्यैः सह ये वित्तीयानुदानपरियोजनाप्रस्तावाः राष्ट्रियशिक्षानीतिः-2020इत्यस्य कार्यन्वयनार्थं भारतीयज्ञानपरम्पराविभागस्य ध्येयं प्रति सहकुर्वन्ति ते प्रस्तावाः प्रामुख्यं भजन्ते। अस्ति। यदा प्रस्तावनाः समानाङ्कान् प्राप्नुवन्ति तत्र प्राधान्यं क्रमशः सहायकाचार्यस्य, सहाचार्यस्य आचार्यस्य च कृते यच्छामः। अनुसन्धातारः मुख्यपरिशोधकरूपेण अनुसन्धानप्रस्तावद्वयम् आवेदयितुं शक्नुवन्ति किन्तु स्वीकृतस्य एकस्य प्रस्तावस्य कृते वित्तीयानुदानं प्रदीयते । एकः शोधकर्ता

मुख्यपरिशोधकरूपेण सहायकपरिशोधकरूपेण अधिकाधिकं प्रस्तावत्रये भागं गृहीतुं शक्नोति। यदि कश्चन संकायसदस्यः प्रस्तावद्वयम् आवेदितवान् तत् प्रस्तावद्वयमपि वित्तीयानुदानार्थं श्रेणीकृतं चेत् तदा सः/सा कतरं प्रस्तावं वित्तीयानुदानार्थं स्वीकर्तुमिच्छति इति पृच्छ्यते। अष्टमानुसूच्यां अन्तर्भूतासु भारतीयभाषासु कयाचिदपि भाषया अथवा आङ्ग्लभाषया अनुसन्धानप्रस्तावं समर्पयितुं शक्नुवन्ति। भारतीयज्ञानपरम्पराविभागस्य पूर्वस्य प्रशिक्षुकार्यक्रमस्य इदानीन्तनस्य प्रशिक्षुकार्यक्रमस्य च मध्ये यः व्यत्यासः सः सारण्यां-1 विवृतो विद्यते।

सारणी -1. भारतीयज्ञानपरम्पराविभागस्य पूर्वस्य प्रशिक्षुकार्यक्रमस्य इदानीन्तनस्य प्रशिक्षुकार्यक्रमस्य च मध्ये व्यत्यासः

प्रशिक्षुकार्यक्रमः	पूर्वतनः प्रशिक्षुकार्यक्रमः
लक्ष्यम्: यूनां संवेशः राष्ट्रियशिक्षानीतिः-2020 इत्यस्य कार्यन्वयनाय सहायः	लक्ष्यम्: यूनां संवेशः
प्राप्तियोग्याः : पाठ्यक्रमः, सामग्रीः, हस्तगतक्रियाकलापाः, विशिष्टविषयेषु प्रतिवेदनानि, भारतीयज्ञानपरम्परायाः अभिलेखीकरणम्, राष्ट्रियशिक्षानीतिः-2020 इत्यस्य कार्यन्वयनाय सहायकसामग्री इत्यादयः। भारतीयज्ञानपरम्पराविभागस्य अपेक्षानुगुणं विभागेन अपेक्षितांशः निर्धार्यते।	प्राप्तियोग्याः : प्रशिक्षुताविषयस्य प्रगतिः प्रतिवेदनं च
प्रशिक्षुतासमयः : नम्यः षणमासान् यावत्	प्रशिक्षुतासमयः : निर्धारितम् मासद्वयम्
अध्येतवृत्तिः : ₹ 10,000/प्रतिमासम्	अध्येतवृत्तिः : ₹ 10,000/प्रतिमासम् +2,500 यात्राव्ययार्थं तथा अन्यव्ययार्थम्
मानदेयम् : संस्थायाः कृते ₹2500/ प्रतिव्यक्ति प्राप्तधनराशितः मुख्यपरिशोधकस्य सहपरिशोधकस्य सहायकस्य च कृते मानदेयं दातुं शक्यते।	मानदेयम् : मार्गदर्शकानां कृते मानदेयं न प्रदीयते।
अर्हता : संस्थाः (एकस्मात् संस्थातः एकः प्रस्तावः)	अर्हता : मार्गदर्शकाः प्रशिक्षवश्च
चयनमानदण्डः : भारतीयज्ञानपरम्परायाः ध्येयं प्रति प्राप्तङ्गिकता, राष्ट्रियशिक्षानीतिः-2020 इत्यस्य कार्यन्वयनाय सहायकाः च	चयनमानदण्डः : भारतीयज्ञानपरम्पराविभागस्य प्रमुखक्षेत्राणि

परियोजनाप्रबन्धनम् : परियोजनां मुख्यपरिशोधकः सहपरिशोधकश्च परियोजनायाः प्रबन्धनं कुर्वन्ति तथा भारतीयज्ञानपरम्परायाः कृते यथासमयं प्रतिवेदनं तथा प्रलेखान् च समर्पयन्ति। अपि प्रशिक्षणां कृते मार्गदर्शनं (मुख्यपरिशोधकः सहपरिशोधकश्च) प्रयच्छन्ति।	मार्गदर्शकाः : मुख्यपरिशोधकः सहपरिशोधकश्च प्रशिक्षणां कृते मार्गदर्शनं प्रयच्छति। भारतीयज्ञानपरम्पराविभागः अपेक्षिकप्रलेखानां प्रबन्धनं करोति।
--	--

परियोजनाविवरणम् : परियोजनाविवरणे विषयस्य संक्षिप्तपृष्ठभूमिः, भारतीयज्ञानपरम्पराविभागस्य ध्येयं प्रति प्रासङ्गिकता, स्पष्टं विशिष्टं च लक्ष्यं, स्पष्टतया निर्दिष्टाः मापनीयाः फलितांशाः, परियोजनां पूर्णं कर्तुं प्रशिक्षणा व्यतीतमानः अवधिश्च अन्तर्भवितुमर्हति। यस्यां परियोजनायां स्पष्टलक्ष्याणि विशिष्टाः मापनीयाः फलितांशाः च सन्ति तथा च भारतीयज्ञानपरम्पराक्षेत्रेण संबद्धाः सन्ति, तासां परियोजनानां चयनार्थं प्राधान्यं दीयते।

1. भारतीयज्ञानपरम्पराकेन्द्रप्रस्तावाः राष्ट्रियशिक्षानीतिः-2020इत्यस्य कार्यन्वयनार्थं भारतीयज्ञानपरम्पराविभागस्य प्रयत्नं प्रति कथं सहकुर्वन्ति इति विषये केन्द्रिताः स्युः।
2. परियोजनायाः समयः अधिकाधिकं षट् मासाः
3. संयुक्तानाम् अन्तर्विषयकानुसन्धानानां च परियोजनां प्रति प्राधान्यं दीयते तथा तेषां प्रोत्साहनमपि क्रियते।
4. 2023वर्षस्य मार्चमासस्य 31दिनाङ्कात् पूर्वं परियोजना अवश्यं पूर्णा भवेत् ततः परं दिनाङ्कस्य परिवर्धनं न क्रियते।
5. प्रस्तावानां समयसीमा 2022 वर्षस्य सप्तम्बरमासस्य 15 दिनाङ्कस्य रात्रौ 11.59 पर्यन्तं भवति तथा आनलाईनमाध्यमेनैव (iksindia.org)आवेदनीयम्।अन्यमाध्यमैः समागतम् आवेदनं न परिगण्यते । समयातीतानि आवेदनानि न स्वीक्रियन्ते।
6. स्वीकृतानां प्रस्तावानाम् उद्घोषणात् परं 2022 वर्षस्य अक्तोबरमासे अनुदानम् उपलब्धं भविष्यति।
7. कार्यप्रगतिविवरणं 2023वर्षस्य मार्चमासस्य 31दिनाङ्के समर्पणीयम्। परियोजनायाः मानदेयं मुख्यपरिशोधकस्य सहपरिशोधकस्य च कृते अन्तिमप्रतिवेदनस्य समर्पणात् परं तथा प्रलेखीकरणात् परमेव प्रदीयते।

8. विस्तृतविवरणेन सह ज्ञानपरम्पराविभागः अनुरोधं करोति यत् त्रिशतं पदानतिरिक्तं सरलभाषया सारांशं(अन्तर्जाले स्थापनयोग्यम्) तथा कार्यसम्बन्धीनि चित्राणि च प्रतिवेदनेन सह प्रेषणीयानि। अस्य उपयोगः भारतीयज्ञानपरम्पराविभागस्य वार्षिकप्रतिवेदने अन्तर्जाले वा क्रियते ।
9. एतस्याः प्रस्तावमार्गदर्शिकायाः पालनं न क्रियते चेत् प्रस्तावस्य समीक्षा वित्तीयानुदानं च न भविष्यति।
- कृपया प्रदत्तस्य प्रस्तावटेम्प्लेट-इत्याख्यस्य उपयोगं कुर्वन्तु ।यदि अभिलेखनाम् अन्ते अस्य संस्करणस्य उपयोगः क्रियते चेत् पृष्ठसंयोजनं कुर्यात् ।
  - प्रदत्तानि हस्ताक्षरपृष्ठानि उपयुज्यन्ताम्। तथा एतानि अभिलेखेषु पृथक् पृष्ठत्वेन संयोजनीयानि।
  - प्रदत्तम् आवरणपृष्ठं पूर्यताम् तथा तत् अभिलेखेषु पृथक् पृष्ठत्वेन संयोजनीयम्।
  - समुचितसन्दर्भसूचीभिः सह प्रस्तावः दशपृष्ठातिरिक्तो न स्यात् । प्रस्तावः स्पष्टः सरलमानकभाषया स्यात् तथा अधिकाधिकं पञ्चदश अतिरिक्ताः सन्दर्भाः न भवेयुः। उद्धरणात् परं सूचिबद्धं कुर्वन्तु।
  - सर्वेषु पक्षेषु 1इन्च मार्जिन एकपङ्क्त्यन्तरालं न्यूनातिन्यूनं 11परिमितस्य अक्षरविन्यासस्य उपयोगः च स्यात् ।
  - यदि भवान् पृष्ठसङ्ख्यानाम् उपयोगं करोति तर्हि अधोभागस्य मध्यस्थाने स्थापयतु।
  - संपूर्णप्रस्तावः अधोलिखितानुगुणं पृथक् अभिलेखैः(पीडीएफ-मात्रम्) सह युक्तो भवेत्।
  - अभिलेखः -1 : मुखपृष्ठम्
  - अभिलेखः -2 : प्रस्तावकथनम्
  - अभिलेखः -3 : आयव्ययपृष्ठम्
  - अभिलेखः -4 : मुख्यपरिशोधकस्य सहायकपरिशोधकस्य व्यक्तिगतविवरणी
  - अभिलेखः -5 : मुख्यपरिशोधकस्य हस्ताक्षरम्, सांस्थानिकानुमोदनपृष्ठानि च
  - प्रत्येकम् अभिलेखस्य परिमाणम् 10MB.स्यात् ।
  - यदा भवतः प्रस्तावः अन्तिमस्वरूपं प्राप्नोति तदा पीडीएफसञ्चिकां YOURLASTNAME_BGSamvahini2 इति नामकरणम् कृत्वा रक्षयेत्। यदिप्रस्तावद्वयं समर्पयति तदा प्रत्येकं सञ्चिकानाम्नि YOURLASTNAME_BGSamvahini2 इति परिचयं योजयतु।

10. समर्पणप्रक्रिया

- कृपया भारतीयज्ञानपरम्पराविभागस्य अन्तर्जालं गत्वा विवरणम् iksindia.org इत्यत्र पूर्यतु।
- PDF प्रस्तावसञ्चिकां (<10 MB) आरोपयतु ततः सबमिट-पिञ्जं नुदतु।
- यदि भवता सफलतया अन्तर्जाले आरोपितं चेत् दिनद्वयाभ्यन्तरे सफलतया आरोपितमिति सूचना प्रदीयते। यदि एतादृशी सूचना न प्राप्ता कृपया भारतीयज्ञानपरम्पराविभागस्य संपर्कः क्रियताम्।

11. अनुदानस्य वितरणम्

- परियोजनायाः कृते अनुदानस्य उपलब्धिः अंशद्वयेन भवति। प्रथमांशे प्रशिक्षुभ्यः छात्रानुदानरूपेण प्रदीयते। द्वितीयांशः मुख्यपरिशोधकस्य सहपरिशोधकस्य सहायकस्य च मानदेयरूपेण प्रलेखानां प्रस्तुतेः परं द्वितीयांशः प्रदीयते।
- यदि प्रस्तावे प्रस्तावितानुदानराशिः (अधिकाधिकं 15 लक्षम् अथवा 120 जनाः प्रतिमासम्) अनुदानसीमातः अधिकोस्ति चेत् समीक्षां विना तिरस्क्रियते तथा समीक्षातः बहिष्कृतो भवति।
- वित्तियानुदानस्य उपलब्धिः अधोलिखितानुगुणं क्रियते
- परियोजनाकर्मचारिणः/परियोजनासहायकाः/शोधार्थ्येतृवृत्तिः/प्रशिक्षुः इत्येतेषां कृते वेतनम्।

मानदेयम् मुख्यपरिशोधकस्य कृते एकस्य वर्षस्य कृते 1 लक्षं मानदेयं प्रदीयते। यदि अधिकाः सहपरिशोधकाः सहायकाः वा सन्ति तदा मानदेयरूपेण 1.5 लक्षं प्रदीयते तच्च मानदेयं सहपरिशोधकानां सहायकानां वा कृते समविभक्तं स्यात् तथा सहपरिशोधकानां सहायकानां वा कृते मानदेयम् अधिकाधिकं 0.5 लक्षं स्यात्। एतदतिरिच्य अन्यमानदेयानि न स्वीकृतानि सन्ति। मानदेयं तावत् निर्दिष्टानां कार्याणां समाप्तेः अनन्तरम् उपलब्धं भवति।

- **आपूर्तिः** : अत्र दशसहस्रन्यूनमूल्यस्य उपकरणानि भागरूपेण अन्तर्भूतानि। यतः दश तापमानयुक्तानां संवेदकानां रासायनिककूपीनाम् आपूर्तिः अनुमन्यते। प्रारूपाणां विश्लेषणार्थं यत् किमपि सेवाशुल्कम् अनुदाने योजयितुं शक्नुवन्ति ।
  - **उपकरणानि/सौविध्यानि** : अस्मिन् कार्यक्रमे उपकरणानां क्रयणार्थम् अनुमतिः नास्ति।
  - **यात्रा संगोष्ठी च** : विषयसंग्रहाय सामग्रीसंकलनाय च यात्रासम्बन्धिव्ययः अनुमतः अस्ति। अन्ताराष्ट्रीययात्रायाः अनुमतिः नास्ति। संगोष्ठ्यां/सम्मेलने भागग्रहणाय अत्यधिकयात्राव्ययः प्राप्तधनराशौ 5प्रतिशतम् ।
  - **आकस्मिकव्ययः** : अनुदानराशितः अधिकतमं पञ्चप्रतिशतम् आकस्मिकव्ययं कर्तुं अनुमतिः विद्यते।
  - **अतिरिक्तव्ययः** : अस्मिन् कार्यक्रमे अतिरिक्तव्ययार्थम् अनुमतिः नास्ति।
  - **अवलम्बनानुदानम्** : इदम् अनिवार्यं नास्ति तथापि भारतीयज्ञानपरम्पराविभागस्य संसाधनानाम् अल्पोपयोगार्थं सांस्थानिकसमर्थनद्वारा अन्यवित्तीयस्य अवलम्बनानुदानस्य अथवा अन्यविधवस्तुरूपस्य समर्थनं प्राप्तुं प्रोत्साहः क्रियते। कृपया अस्याः परियोजनायाः कृते अन्येभ्यः स्रोतोभ्यः मौद्रिकं वस्तुगतं च समर्थनं प्राप्तं चेत् सूचयन्तु।
- टिप्पणी 1* एतादृशकार्यक्रमस्य कृते भारतीयज्ञानपरम्परा भारतोपखण्डे भारतीयैः आसहस्रवर्षेभ्यः निर्मितं व्यवस्थितिज्ञानमिति परिभाषिता अस्ति। तथा च श्रुतिपरम्पराभिः, पाण्डुलिपिभिः, ग्रन्थैः, पारम्परिकाचरणानां माध्यमेन च प्रसारितम् अस्ति। भारतीयज्ञानपरम्परा सर्वासु भारतीयभाषासु विपुलतया विद्यते। परियोजनासु पारम्परिकज्ञानस्य महत्वपूर्णः निवेशः स्यात्। अत्र महत्वपूर्णनिवेशस्य अर्थः अस्ति यत् परियोजनायाम् भारतीयज्ञानपरम्परासम्बद्धसाहित्यस्य प्राथमिक-द्वैतीयक-स्रोतसाम् अध्ययनस्य समावेशः अवश्यं स्यात्। केवलम् आधुनिकज्ञानप्रणाल्या आधुनिक-वैज्ञानिकपद्धत्या च विश्लेषणाधारिताधारिता परियोजना भारतीयज्ञानपरम्परा-परियोजनारूपेण न गण्यते। किन्तु भारतीयज्ञानपरम्परासाहित्यस्य अध्ययनार्थं आधुनिकवैज्ञानिकविश्लेषणस्य साधनानां च उपयोगः अत्यन्तं प्रोत्साहितः अस्ति। विशिष्टोदाहरणार्थम् अधोलिखितां सारणीं पश्यन्तु ।

12. यदि सन्देहाः स्युः तर्हि साक्षात् भारतीयज्ञानपरम्पराविभागस्य (coiks@aicte-india.org) संपर्कं कुर्वन्तु।

प्रस्तावस्य सिद्धतार्थं मार्गदर्शनम् - परियोजना भारतीयज्ञानपरम्पराविषयैः सह अवश्यं सम्बद्धा स्यात्। प्रशिक्षुता षड्भिः मासैः समाप्यते इति परियोजनायां संपूर्तः स्पष्टता अवश्यं स्यात्। परियोजना स्पष्टता परिणामयोग्या सन्देशात्मिका च स्यात्। परियोजनायाः कृते विस्तृतप्रतिवेदनस्य लेखनस्य आवश्यकता विद्यते। प्रदर्शनकलाभिः सह सम्बद्धानां परियोजनानां कृते व्यापकं बहुमाध्यमप्रसारस्य अभिलेखीकरणम् अपेक्षितम् अस्ति।

सारणी 1. भारतीयज्ञानपरम्परायाः परियोजनारूपेण किम् अर्हतां/न अर्हतां प्राप्नोति इति उदाहरणानि

इयं भारतीयज्ञानपरम्परापरियोजना अस्ति	इयं भारतीयज्ञानपरम्परापरियोजना नास्ति
प्राचीनसेतुषु/दुर्गेषु/मन्दिरेषु प्रयुक्तानाम् मिश्रकसंरचनानाम् अध्ययनम्।	स्थानीयक्षेत्रे सेतूनां नौकानां च अध्ययनम्
समुदायैः अभ्यस्तानां जलशुद्धिकरणपद्धतीनां अभिलेखीकरणं मूल्याङ्कनं च।	नद्यां प्लास्टिकप्रदूषणस्य निरीक्षणम्।
चाणक्यस्य अर्थशास्त्रस्य प्रासङ्गिकतायाः समन्वयतायाश्च अध्ययनं तथा तस्य साम्प्रतिकसमाजिकसमस्यायाः निवारणे प्रासङ्गिकता च।	एडम स्मिथ अथवा एमएमटी इत्यस्य आर्थिक-सिद्धान्तानाम् अध्ययनम्।
धोलवीर लोथेल इति प्रदेशे निर्मितानां नौकानिस्थानानाम् अध्ययनं तथा तेषां सामर्थ्यस्य आकलनम्	नौकानिस्थाने नौकायाः अध्ययनम्
छात्राणाम् संज्ञानात्मकसामर्थ्यविकासे संस्कृतशिक्षायाः प्रभावस्य अध्ययनम्	संस्कृतशिक्षा कथं प्रदीयते इति द्रष्टुं विद्यालयानां भ्रमणम्।
साम्प्रतिकसमाजस्य दृष्ट्या पुराणेषु विद्यमानानां पदानां(उदा. धर्मः, न्यायः पापम् पुण्यम्,इत्यादीनि) सन्दर्भोचितस्य व्युत्पत्त्यर्थस्य अन्वेषणम्	पुराणेषु प्रयुक्तानां शब्दानां(उदा. धर्मः, न्यायः पापम् पुण्यम्,इत्यादीनि) गणना

प्रस्तावानां श्रेणीमानदण्डविधिः

भवतः प्रस्तावस्य समीक्षकैः प्रस्तावस्य मूल्याङ्कनार्थम् अन्येषां विरुद्धं क्रमाङ्कनार्थं च अधोलिखितमापदण्डानाम् उपयोगः क्रियते। कृपया एतेषां प्रश्नानां विषये सम्यक् चिन्तयन्तु तथा च निर्दिष्टप्रस्तावसंरचनायाः उपयोगेन स्वप्रस्तावे स्पष्टतया उत्तरं ददातु।

- किं क्रियान्वयनयोजना लक्ष्याणि च स्पष्टतया उक्ताः अवगम्यन्ते च? (10 अङ्काः)
- किम् इयं योजना भारतीयज्ञानपरम्पराविभागस्य लक्ष्यं भारतीयज्ञानपरम्पराविभागस्य ध्येयेन केन्द्रीकृतवषयैः च सह संबद्धा? (20 अङ्काः)
- प्रस्तावे महत्त्वपूर्णसमस्यां क्षमतां वा अधिकृत्य शोधकार्यं कर्तुं स्पष्टा शोधयोजना अस्ति ? प्रस्तावितं संशोधनं कियत् मौलिकं, नवीनं, च अस्ति ? (20 अङ्काः)
- अस्य अध्ययनस्य परिणामाः उपयोगिनो भविष्यन्ति? किं तैः व्यत्यासः लक्ष्यते? अस्य शोधस्य आर्थिक/पर्यावरण/सामाजिकलाभाः के सन्ति? (15 अङ्काः)
- अनुसन्धाने निष्पादितस्य कार्यस्य कृते प्रस्तावितं वित्तीयविवरणम् सम्यक् इति प्रतीयते वा? (10 अङ्काः)
- प्रस्तावितविषये अनुसन्धानं कर्तुं मुख्यपरिशोधकस्य तत्समूहस्य च अपेक्षितदक्षता, पूर्वानुभवः, विशेषज्ञता च अस्ति वा? (25 अङ्काः)

प्रस्तावस्य बलं (100 शब्दपर्यन्तम्) : कृपया प्रस्तावस्य विशिष्टानि बलानि सूचीबद्धं कुर्वन्तु।
प्रस्तावस्य दुर्बलता (100 शब्दपर्यन्तम्) : कृपया प्रस्तावस्य विशिष्टाः दुर्बलताः यदि सन्ति तर्हि सूचीबद्धं कुर्वन्तु।

दुर्बलतायां सत्यामपि किं भवन्तः मन्यन्ते यत् कानिचन विशिष्टकारणानि सन्ति येषां कारणात् परियोजना अधुनापि समर्थनार्थं विचारणीया भवेत्?

सारांशकथनम् (100 शब्दपर्यन्तम्) : कृपया सूचयन्तु यत् अस्य प्रस्तावस्य समर्थनं कर्तव्यं वा न वा।

भारतीयज्ञानपरम्पराविभागः
शिक्षामन्त्रालयः
एआईसीटीई
भारतीयज्ञानसंवाहनयोजना -2

2022 भारतीयज्ञानसंवाहनयोजनाप्रस्तावस्य मुखपृष्ठम् (पृष्ठसीमा न समाविष्टा)

प्रस्तावस्य शीर्षकम् :
मुख्यपरिशोधकः :
नाम :
ईमेलसंकेतः :
दूरवाणीसंख्या :
शैक्षणिकपदम् :
नियुक्तिविधानम् :
कार्यस्थानम् :
शैक्षणिकविभागः :
सह-परिशोधकः (यदि कश्चन स्यात्) :
सहकारी (यदि कश्चन स्यात्) :
परियोजनाधनराशिः :

अहं प्रमाणयामि यत् परियोजनायाः नेतृत्वं करिष्यामि तथा च प्रस्तावे उल्लिखितानि सर्वाणि कार्याणि सम्पादयामि इति।परियोजनायाः समाप्तेः परं परियोजनायाः सम्पूर्णं प्रतिवेदनं समर्पयिष्यामि तथा च एतत्कार्यसम्बन्धिनः कस्यापि प्रकाशने एआईसीटीस्थात् शिक्षामन्त्रालयस्य भारतीयज्ञानपरम्पराविभागात् अनुदानं स्वीकृतमिति अहं प्रमाणयामि।

मुख्यपरिशोधकः

मुख्यपरिशोधकस्य मुद्रितनाम

2022-23 भारतीयज्ञानपरम्पराप्रस्तावस्य स्वरूपम् (दशपृष्ठानि सीमितानि; प्रत्येकं वर्गं शब्दसीमाम् अतिक्रान्तानां प्रस्तावानां समीक्षां विना निरस्तीकरणं भविष्यति।)

परियोजनायाः अवलोकनम् (250-शब्दाः): कं विषयमाश्रित्य परियोजना अस्ति? परियोजनाविचारस्य वर्णनं कुरुत।

भारतीयज्ञानपरम्परायाः ध्येयं प्रति योगदानम् (250 शब्दाः) : एषा परियोजना भारतीयज्ञानपरम्परायाः ध्येयं प्रति कथं योगदानं करोति? राष्ट्रियशिक्षानीतिः 2020 इत्यस्य कार्यान्वयनस्य समर्थनार्थं भारतीयज्ञानपरम्पराविभागस्य ध्येयं प्रति कथं सहायं करिष्यति एषा परियोजना?

औचित्यम् (250 शब्दाः): कृपया परियोजनायाः महत्त्वम् औचित्यं च प्रदीयताम्।

उद्देश्यं समयसीमा च (250 शब्दाः) : कृपया अस्याः परियोजनायाः विशिष्टस्य उद्देश्यस्य स्पष्ट-सूची प्रदीयताम्। अस्य कृते द्वित्राणि उद्देश्यानि पर्याप्तानि। स्पष्ट-विशिष्टोद्देश्ययुक्तं प्रति अधिकं महत्त्वं प्रदीयते।

परियोजनायाः बौद्धिकयोग्यता व्यापकप्रभावः च (250 शब्दाः): अस्याः परियोजनायाः बौद्धिकयोग्यता का? कृपया परियोजनायाः वैज्ञानिकप्रभावं स्पष्टतया निर्दिशन्तु। प्रस्ताविते अनुसन्धाने केषां केषां वैज्ञानिकप्रश्नानां समाधानं भविष्यति?व्यापकाः सामाजिकाः, आर्थिकाः पर्यावरणीयाश्च प्रभावाः के?

प्रस्तावस्य निर्गलितांशाः परिणामाः च (250 शब्दाः) : परियोजनायाः निर्गलितांशाः परिणामाः च के? कृपया विशिष्टपरिणामानां सूचीं सज्जीकुरुत। परिणामानां विवरणार्थम् अनुच्छेदानाम् उपयोगं न कुर्वन्तु।

प्रक्रियाः (1000शब्दाः) : कृपया अस्यां परियोजनायां याः प्रक्रियाः प्रयुक्ताः भविष्यन्ति तासां सारांशः प्रदेयः। प्रक्रियायाः सारांशे साहित्यस्य अपेक्षिताः सन्दर्भाः उल्लेखनीयाः।

परियोजनायाः समूहः विशेषज्ञाश्च(200शब्दाः): कृपया प्रस्ताविते विषये मुख्यपरिशोधकस्य सहपरिशोधकस्य च पूर्वानुभवः उल्लेख्यः। अनुसन्धानप्रस्तावे उल्लिखिते विषये शोधकार्यं कर्तुं समूहस्य कृते कानि सौविध्यानि उपलभ्यन्ते? प्रस्तावस्य प्रत्येकम् अंशस्य निष्पादनाय प्रारम्भिकपरिणामानां दृष्ट्या प्रत्येकम् अन्वेषकस्य विशेषज्ञता उल्लेखनीया।

सहपरिशोधकस्य सहकारिणः च विशिष्टभूमिका (यदि मुखपृष्ठे सूचितश्चेत्) (200 शब्दाः): समूहस्य सदस्यानां विशिष्टभूमिका का? समूहस्य सर्वेषां सदस्यानाम् पर्याप्तस्य योगदानस्य अन्तर्भावः

अवश्यं स्यात्। यदि प्रस्तावे एकाधिकानां परिशोधकानाम् उल्लेखः अस्ति तर्हि प्रस्तावस्य उद्देश्यस्य कार्यान्वयनार्थं प्रत्येकम् परिशोधकस्य भूमिकायाः स्पष्टोल्लेखः महत्त्वपूर्णः अस्ति।

समयनिर्धारणम्(100 शब्दाः) : बीएआर रेखाचित्रमाध्यमेन परियोजनाकार्यस्य समयनिर्धारणं स्पष्टीकुरुत तथा कार्यस्य सोपानं सूचयत।

उद्धृतसन्दर्भाः :

मूलसन्दर्भाः रिक्तं न भवेत्। न्यूनातिन्यूनम् एकः मूलपाठः अवश्यमेव समाविष्टः भवेत्।
मूलसन्दर्भाः प्रस्तावितयोजनायाः मूलग्रन्थः भवति। ये च सामान्यतः संस्कृते अन्यभारतीयभाषासु वा विद्यते। समूहस्य न्यूनातिन्यूनम् एकः सदस्यः अन्यसहायं अनुवादं वा विना मूलपाठं पठितुं शक्नुयात्।

अनूदितमूलग्रन्थः माध्यमिकसन्दर्भश्च : ये मूलग्रन्थाः आङ्ग्लभाषया सह विभिन्नभाषासु अनूदिताः तत्सम्बद्धो विद्यते। माध्यमिकसन्दर्भाः प्राथमिकग्रन्थानां कृते ग्रन्थान्/लेखान् निर्दिशन्ति।

अन्ये सन्दर्भाः : अन्ये सर्वे प्रासङ्गिकाः सन्दर्भाः अत्र समाविष्टाः सन्ति।

2022-23 भारतीयज्ञानसंवाहनपरियोजनायाः निर्धारितः धनराशिः (पृष्ठसीमायां न समाविष्टम् - कृपया सर्वाः संख्याः निकटतमेषु शतरूप्यकेषु वृत्तं कुर्वन्तु)

सूचना : प्रत्येकं परियोजनायाः 20लक्षस्य वित्तियानुदानसीमायाः उल्लङ्घनं न कुर्वन्तु। निर्धारितधनराशेः अपेक्षया अधिकं प्रस्ताविताः प्रस्तावाः समीक्षां विना निरस्तीक्रियन्ते तथा समीक्षाप्रक्रियातः स्वतः एव निरस्ता भविष्यन्ति।

वेतनम् : अस्यां परियोजनायां शोधाध्येतृणाम्/परियोजनासहकारिणां वेतनं समावेशयन्तु। मुख्यपरिशोधकस्यसहपरिशोधकस्य वेतनम्/मानदेयराशिः अनुमतं नास्ति।

मानदेयम् : मुख्यपरिशोधकस्य कृते एकस्य वर्षस्य कृते 1लक्षं मानदेयं प्रदीयते। यदि अधिकाः सहपरिशोधकाः सहायकाः वा सन्ति तदा मानदेयरूपेण 1.5लक्षं प्रदीयते तच्च मानदेयं सहपरिशोधकानां सहायकानां वा कृते समविभक्तं स्यात् तथा सहपरिशोधकानां सहायकानां वा कृते मानदेयम् अधिकाधिकं 0.5लक्षं स्यात्। एतदतिरिच्य अन्यमानदेयानि न स्वीकृतानि सन्ति। मानदेयं तावत् निर्दिष्टानां कार्याणां समाप्तेः अनन्तरम् उपलब्धं भवति।

आपूर्तिः : रू10,000 तः न्यूनं वैयक्तिकखण्डमूल्ययुक्तानि उपकरणानि समाविष्टानि सन्ति। अर्थात् 1000रूप्यकमूल्ययुक्तानां दशपरिमतापमानसंवेदिकानां वा रासायनिककूपीनाम् आपूर्तिः अनुमतः। प्रारूपाणां विश्लेषणार्थं यत् किमपि सेवाशुल्कम् अपि स्यात्।

उपकरणानि/सौविध्यानि : अस्मिन् कार्यक्रमे उपकरणानां क्रयणार्थम् अनुमतिः नास्ति।

यात्रा संगोष्ठी च : विषयसंग्रहाय सामग्रीसंकलनाय च यात्रासम्बन्धिव्ययः अनुमतः अस्ति। अन्ताराष्ट्रीययात्रायाः अनुमतिः नास्ति। संगोष्ठ्यां/सम्मेलने भागग्रहणाय अत्यधिकयात्राव्ययः प्राप्तधनराशौ 5प्रतिशतम् ।

आकस्मिकव्ययः : अनुदानराशितः अधिकतमं पञ्चप्रतिशतम् आकस्मिकव्ययं कर्तुं अनुमतिः विद्यते।

अतिरिक्तव्ययः : अस्मिन् कार्यक्रमे अतिरिक्तव्ययार्थम् अनुमतिः नास्ति।

व्यक्तिगतवृत्तप्रारूपम् (प्रत्येकम् अन्वेषकस्य विवरणं पृष्ठद्वयं न अतिक्रामतु। व्यक्तिगतवृत्तप्रारूप-
पत्राणि पृष्ठसीमायां न समाविष्टानि)

1. नाम :
2. पत्राचारसङ्केतः :
3. ईमेल :
4. संपर्कसंख्या :
5. संस्था :
6. शैक्षणिकयोग्यता :
7. कार्यानुभवः (कालक्रमेण) :
8. व्यावसायिकमान्यता/पुरस्कारः/ प्रमाणपत्रम्, शोधवृत्ति :
9. समीक्षितप्रकाशनानि :
10. स्वामित्वविवरणम् (यदि स्यात्) :
11. पुस्तकानि/प्रतिवेदनम्/अध्यायाः/सामान्यलेखादि :
12. विगतेषु पञ्चसु वर्षेषु संचालिताः/पूर्णङ्गताः परियोजनाः :
13. इमां परियोजनां स्वीकर्तुं भवतः सामर्थ्यम् (अत्यधिकाः 500 शब्दाः):
14. अन्यत्किमपि विवरणम् (अत्यधिकाः 500 शब्दाः)

मुख्यपरिशोधकस्य प्रमाणपत्रम्

(पृष्ठसीमायां न समाविष्टम्)

परियोजनाशीर्षकम् .

प्रमाणीक्रियते यत्

1. अयं परियोजनाप्रस्तावः अन्यत्र वित्तीयानुदानार्थं न प्रस्तुतः।
2. अहं प्रतिजाने यत् परियोजनायां क्रीतानि उपकरणानि विरामकाले अन्येभ्यः उपयोक्तृभ्यः उपलभ्यन्ते।
3. यदि परियोजनायां क्षेत्रपरीक्षा/प्रयोगः/प्रतिकृतीनां मानवानां पशूनां च आदानप्रदानम् इत्यादीनाम् अन्तर्भावः स्यात् तर्हि सम्बद्धनैतिकसमित्या नैतिकानापत्तिप्रमाणपत्रं प्रस्तौमि इति प्रतिजाने।
4. योजनायां/परियोजनायां प्रस्तावितं शोधकार्यं कृतकार्यस्य अथवा क्रियमाणकार्यस्य प्रतिलिपिः नास्ति।
5. अहं अनुदानस्य विषये एआईसीटीस्थस्य शिक्षामन्त्रालयस्य भारतीयज्ञानपरम्पराविभागस्य नियमानाम् अनुपालनाय सहमतः अस्मि।

मुख्यपरिशोधकस्य हस्ताक्षरम्

मुख्यपरिशोधकस्य नाम

मुख्यपरिशोधकस्य संबद्धता

दिनाङ्कः :

स्थानम् :

संस्थाप्रमुखस्य अनुमोदनपत्रम्

(पृष्ठसीमायां न समाविष्टम्)

एतत् प्रमाणीक्रियते यत्

1. प्रमाणीक्रियते यत् संस्थया ..... इति शीर्षकयुतस्य परियोजनायाः .....इति मुख्यपरिशोधकरूपेण तथा ..... इति सहपरिशोधकरूपेण भागग्रहणाय अभिनन्द्यते तथा अपरिहार्यकारणेन मुख्यपरिशोधकस्य विच्छिन्नौ सहपरिशोधकः दायित्वं निर्वहति तथा एआईसीटीस्थं शिक्षामन्त्रालयस्य भारतीयज्ञानपरम्पराविभागं संसूच्य परियोजनां सफलतया समापयति इति।
2. यस्यां तिथौ संस्थायाः कृते एआईसीटीस्थेन शिक्षामन्त्रालयस्य भारतीयज्ञानपरम्पराविभागेन वित्तीयानुदानं प्राप्यते ततः प्रभृति परियोजनायाः तिथिः आरभ्यते।
3. संस्थायाः नियमैः अधिनियमैश्च मुख्यपरिशोधकः प्रशासितो भवति तथा परियोजनायाः समाप्तिं यावत् संस्थायाः प्राशासनिकनियन्त्रणे भवति।
4. एआईसीटीस्थस्य शिक्षामन्त्रालयस्य भारतीयज्ञानपरम्पराविभागस्य वित्तीयानुदानस्य व्ययः परियोजनायाः स्वीकृतिपत्रे उल्लिखितरित्या निर्दिष्टावधौ परियोजनायाः कृते उपयुज्यते।
5. परियोजनायाः समाप्तेः परम् एआईसीटीस्थस्य शिक्षामन्त्रालयस्य भारतीयज्ञानपरम्पराविभागस्य कृते प्राशासनिकदायित्वस्य अथवा अन्यविधदायित्वस्य सम्बद्धता न क्रियते।
6. संस्था अनुसन्धानपरियोजनायाः संपादनाय अन्वेषकस्य कृते अपेक्षितमूलभूतसौविध्यानि प्रददाति।
7. संस्थया उपर्युक्तपरियोजनायां निर्मिता सर्वा संपत्तिः लेखापुस्तकेषु उल्लिख्यते तथा तस्याः निर्यातनम् एआईसीटीस्थस्य शिक्षामन्त्रालयस्य भारतीयज्ञानपरम्पराविभागस्य विवेचनानुसारं भवति।
8. संस्था परियोजनायाः वित्तीयदायित्वम् अन्यप्रबन्धनदायित्वं च निर्वहति। इति

संस्थायाः मुद्रा
दिनाङ्कः -

हस्ताक्षरम्
मुद्रया सह संस्थाप्रमुखस्य